

Enskild motion

Motion till riksdagen

2010/11:So546

DW

av Marietta de Pourbaix-Lundin (M)

Omskärelse av minderåriga

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa en åldersgräns för manlig omskärelse som inte är medicinskt motiverad.

Motivering

Omskärelse genomförs i dag ofta på blott några dagar gamla pojkar. Omskärelse innebär att man skär bort en frisk del av kroppen. Det är dessutom ett oåterkalleligt ingrepp. Spädbarn har naturligtvis ingen möjlighet att själva samtycka eller säga nej till ett sådant ingrepp.

Vi lever i ett samhälle som bygger på friheter och rättigheter. I Sverige fastställs många av dessa rättigheter i våra grundlagar, men även internationella dokument som Europakonventionen, FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen är ratificerade av Sverige.

Tyvärr uppstår ibland situationer när två friheter krockar med varandra eller med något tredje, högre intresse. Ett exempel är att yttrandefriheten ibland begränsas av lagen om hets mot folkgrupp eller när det rör uppgifter som rör rikets säkerhet.

Det är ur denna synvinkel som man skall se på frågan om omskärelse av små barn. Å ena sidan har vi religionsfriheten, som fastställer föräldrarnas rätt att utöva sin religion. Mot denna frihet ställs samhällets skyldighet att se till barnets bästa (barnkonventionen, artikel 3), barnets rätt till skydd mot övergrepp (artikel 19) samt barnets egen religionsfrihet (artikel 14). Här blir det alltså upp till lagstiftaren att fastställa vilka rättigheter som har företräde.

Kvinnlig könsstympning är förbjuden i Sverige enligt lag. Förbudet lutar sig mot FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna som ger varje människa, även barn, rätt till

sin egen kropp. Religionsfriheten är underordnad. I FN:s barnkonvention fastslås vidare att barn skall skyddas mot alla former av fysiskt och psykiskt våld, skada eller övergrepp. Vidare slås det fast att alla effektiva och lämpliga åtgärder skall vidtas för att avskaffa traditionella sedvänjor som är skadliga för barns hälsa.

Regeringen skriver i proposition 2000/01:1, sidan 19, om kvinnlig omskärelse: ”Det är här inte bara en fråga om individens rätt till kroppslig integritet. Det är lika mycket en fråga om kvinnan rätt att bestämma över sig själv, att leva ett liv efter egna förutsättningar och behov.” Det är dock alldeles uppenbart att precis samma sak kan sägas om manlig omskärelse.

Om vi motsätter oss att små flickor könsstympas borde vi naturligtvis också sätta stopp för sedvänjan att skära bort förhuden från små pojkars penisar. Har kvinnor rätt till sina kroppar, så har män det också. Nuvarande princip om föräldrarnas rätt att oåterkalleligt låta operera bort pojkars förhud står i strid med pojkens integritet och rätt att själv fatta sådana beslut både vad gäller vilka operationer han vill genomgå och sina framtida religiösa vägval.

Det har diskuterats huruvida omskärelse är ett så skadligt ingrepp att det motiverar inskränkning av religionsfriheten, som skyddas av grundlag och Europakonventionen. Socialstyrelsen har på uppdrag av regeringen utkommit med en rapport om omskärelse av pojkar (S2005/ 7490/SK). I uppdraget har inte ingått att ifrågasätta ingreppet utan endast att föreslå åtgärder för att berörda pojkar inte ska fara illa. Här framhöll Socialstyrelsen att det gäller en ”mångtusenårig tradition med djupa religiösa motiv” och att ett förbud skulle innebära en otillåten inskränkning i religionsfriheten.

Det finns dock gott om exempel på att ”djupa religiösa motiv” har förbjudits eller trängts tillbaka för att skydda barn (och kvinnor) – exempelvis månggifte, bortgifte av minderåriga flickor, omskärelse av flickor och uppsugande med munnen av penisblod efter omskärelse. Förhuden fyller inte bara viktig skyddande funktion utan också en sexuellt viktig funktion – ett borttagande av den har visats försämra förmågan till njutning. Längst ut finns en dessutom en muskel, förhuden är således inte en obetydlig hudslamsa.

Vi anser att det inte finns ett enda skäl till att låta religionsfriheten övertrumfa barnkonventionen i detta avseende, precis som det inte finns skäl att låta någon slå sina barn med hänsyn till religionsfriheten bara för att det påbjuds i Gamla testamentet (se t.ex. Ordspråksboken 13:24 eller 23:13–14). Ett annat exempel som kanske är mer relevant är problemet med Jehovas vittnen och deras religiöst grundade motstånd mot

att ta emot blod och blodprodukter. Det är sedan flera år etablerad praxis att barn till Jehovas vittnen som förvägras sådan livräddande behandling av sina föräldrar kan tvångsomhändertas och behandlas mot föräldrarnas vilja. Detta gäller även barn som är så stora att de själva kan uttrycka sig. I omskärelsedebatten talar vi om spädbarn. Skall inte samhället kunna skydda dem från skada på liknande sätt?

Det är ett faktum att huvuddelen av Sveriges barnkirurger vägrar att utföra ingreppet och att barnkirurgernas ordförande Gunnar Göthberg uttalar att omskärelse på pojkar är ett övergrepp på en försvarslös individ som saknar medicinsk grund. Socialstyrelsens före generaldirektör, Kjell Asplund, påpekade för regeringen att den nuvarande lagen om omskärelse av pojkar strider mot den vid den tiden kommande och från januari 2009 gällande diskrimineringslagstiftningen inom sjukvård. Pojkar skall ha samma rätt till skydd för sina könsorgan som flickor har, annars är det könsdiskriminering inom sjukvård. För övrigt torde ”omskärelse av pojkar” också vara ett grundlagsbrott: Regeringsformen 2 kap. 6 §: ”Varje medborgare är gentemot det allmänna skyddad mot påtvingat kroppsligt ingrepp.”.

Man kan även notera Yngve Hofvanders synpunkter på Socialstyrelsens resonemang om barnets rättigheter: ”SoS diskuterar vidare om konsekvensen för barnen av sitt förslag och säger bl.a.: ’Barnets rätt att göra sig hört och få sina åsikter respekterade (Art 12 Barnkonventionen) kan anses åsidosatt, men det är en värdering och kan diskuteras.’ Och ännu värre: ’Det kan finnas en intressekonflikt mellan barnets självbestämmande och föräldrarnas övertygelse. Det är dock en värderingsfråga. Den här konflikten är beskriven utifrån västeuropeisk eller kristen diskurs.’ Ett sådant cyniskt och barnfientligt uttalande borde inte få förekomma i en offentlig SoS-rapport. Antingen har barnet rätt att göra sig hört – eller så förnekas barnet denna rätt.”.

Den svenska lagen innehåller i dagsläget en anmärkningsvärd passus, nämligen att den lille pojken skall tillfrågas om det är med på sina föräldrars begäran om att operera bort dess förhud, och skall då kunna säga nej. Socialstyrelsen förklarar detta som att ”pojken har vetorätt”. Detta är en helt meningslös tes, då nästan alla som ska omskäras är småbarn och som därmed knappast kan inlägga sitt veto, än mindre veta om att de har ”vetorätt”. Det är självfallet ett fullständigt orimligt ansvar att lägga på ett litet barn, som dessutom rimligen följer sina föräldrars råd och traditioner. Det är svårt att se denna absurda skrivning som något annat än bevis på ett dåligt samvete hos lagstiftaren. Vid en förfrågan hos riksdagens utredningstjänst framkommer följande. Socialstyrelsen har haft i uppdrag att rapportera effekterna av lagen, vilka redovisades i oktober 2005 i

rapporten Omskärelse av pojkar, effekter av lagen. Socialstyrelsen konstaterar att ett fåtal personer (fem) har sökt tillstånd enligt lagen, och för närvarande är endast två av dessa verksamma, båda från den judiska församlingen. Socialstyrelsen anför att omskärelse av pojkar som är äldre än två månader enligt lagen inte får utföras av annan än legitimerad läkare. Inom judendomen utförs omskärelse av pojkar under de första levnadsveckorna, varför det företrädesvis är personer från de judiska församlingarna som har ansökt om tillstånd. I andra trossamfund omskärs pojkar när de är något äldre. Socialstyrelsen anser sig inte ha någon möjlighet att bedöma omfattningen av denna verksamhet.

Enligt Socialstyrelsen har lagen inneburit att styrelsen fått viss kännedom om den omskärelseverksamhet som utförs av personer utanför den legitimerade hälso- och sjukvårdspersonalen. Lagen har inneburit en viss förbättring av smärtlindringen hos verksamma personer med tillstånd, då dokumentationsskyldigheten enligt patientjournalagen (1985:562) för den legitimerade personal som medverkar vid smärtlindringen möjliggör uppföljning av smärtlindringen och metoder för denna. Lagen har vidare gett Socialstyrelsen möjligheter att bedriva tillsyn av dem som ansökt om tillstånd, vilket har förbättrat såväl hygienrutiner som dokumentation av smärtlindringen.

Socialstyrelsen uppger sig ha indikationer på att det förekommer omskärelse av framför allt pojkar i förskoleåldern utanför hälso- och sjukvården. Omfattningen av denna verksamhet har Socialstyrelsen ingen möjlighet att bilda sig uppfattning om.

Mot denna bakgrund drar Socialstyrelsen slutsatsen att lagen inte har haft avsedd effekt som skydd mot att pojkar kommer till skada i omskärelseverksamheten som helhet.

Vi vet också att den förra regeringen gav Socialstyrelsen i uppdrag att analysera varför företrädesvis pojkar i förskoleåldern omskärs av personer utanför hälso- och sjukvården.

I mars 2007 lämnade Socialstyrelsen rapporten där man närmare analyserar varför vissa pojkar omskärs av personer utanför hälso- och sjukvården samt lämnar förslag på åtgärder som syftar till att förebygga att ingen pojke far illa inom omskärelseverksamheten som helhet. Den rapporten bereds nu inom Regeringskansliet.

I socialutskottets betänkande 2007/08:SoU14 skriver man: ”Socialstyrelsens rapport Omskärelse av pojkar från mars 2007 bereds inom Regeringskansliet. Utskottet anser inte att detta arbete bör föregripas.”.

Riksdagen uttalade, när lagen om omskärelse av pojkar antogs 2001, en förhoppning att ”debatten hålls livlig ... så att en attitydförändring sker hos berörda grupper. Och att omskärelse på sikt försvinner.”.

Vi välkomnar Socialstyrelsens rapport och vill att beredningen inom Regeringskansliet påskyndas. Vår uppfattning är fortsatt att omskärelse bara skall få genomföras när pojken själv kan ge uttryck för sin egen övertänkta uppfattning i frågan. Med beaktande av det anförda måste könsstympning av små pojkar förbjudas. Omskärelse skall bara få genomföras när pojken själv kan ge uttryck för sin egen övertänkta uppfattning i frågan. Om omskärelse ska göras bör denna anstå tills barnet fyllt 18 år och självt kan bestämma. Det vore sorgligt om Sverige internationellt skulle framstå som en bakåtsträvande nation i stället för att aktivt verka för att skydda barns rätt i barnkonventionens anda. Trots en sådan lagstiftning som den vi föreslår är det viktigt att slå fast att alla medicinskt motiverade ingrepp är tillåtna. Detta bör framgå av lagtexten.

Stockholm den 27 oktober

2010

Marietta de Pourbaix-Lundin

(M)